

- Role of Religion in Public Life //College English. Vol. 81. 2018. No. 2. pp. 133-154. – URL: https://www.jstor.org/stable/26773416?read-now=1&seq=1#page_scan_tab_contents
3. Habermas J. Notes on a post-secular society. 2008. – URL: <http://www.signandsight.com/features/1714.html>
  4. Moberg M., Granholm K. Nexus of Religion, Media, Popular Culture, and Consumer Culture // Post-Secular Society. Chapter. 2012. – p. 95-127.
  5. Paddison A. On Christianity as Truly Public // Postsecular Cities: Space, Theory and Practice. 2011. – URL: https://www.academia.edu/16727552/Postsecular_Cities_space_theory_and_practice

Турчин М. Я., Павлов Ю. В.,
НМУ імені О.О. Богомольця,
КНУ імені Тараса Шевченка,
mariturchinet@gmail.com, yuripavlov@knu.ua

САКРАЛІЗАЦІЯ ФЕНОМЕНУ СОВІСТІ У ХРИСТІЯНСЬКІЙ РЕЛІГІЇ

Історія виникнення і вживання слова “совість” своїм корінням сягає ще античності. У науковий обіг його вводять стоїки, які займалися проблемами моралі. Зокрема, як зазначає Діоген Лаерський, вперше слово “совість” грецькою мовою вербалізував мислитель Хрісіпп у III ст. до н. е. В рамках римського стоїцизму Сенека інтерпретував поняття совісті як усвідомленої і внутрішньої пережитої особистістю моральної норми чи вимоги.

Християнські напрями і вчення, незважаючи на їх різноманіття, однозначно вважають совість результатом прояву Божої волі, інстанцією зв'язку людини з Абсолютом, “голосом Бога” всередині нас. На думку християнських богословів, совість апіорі притаманна людині, є вродженою людською якістю. Бог створив людину “з порохи земного”, наділивши її часточкою “божественного світла”, відтак й першопричиною совісті є Бог. Совість дана людині для того, щоб суд у потойбічному, сакральному світі не був для неї надто суворим. Совість допомагає судити вчинки людини в цьому світі, служить її внутрішнім вартувим і суддею. Зазначені погляди притаманні богословам різних християнських конфесій. Зупинимось на деяких важливих аспектах тлумачення феномену совісті у християнській релігії і культурі.

Згідно з християнським вченням історія моралі поділяється на три періоди: перший – до гріхопадіння Адама і Єви, другий – від гріхопадіння до першого пришествя Ісуса Христа і третій, що розпочинається з моменту першого пришествя і триває до сьогодні. У першому періоді мова йде про створення Богом досконалого світу і людини, про незнання добра і зла прабатьками. В другому – фіксується акт здійснення первородного гріха та його наслідки. Ідеологи християнства вважають, що мораль зародилася у людини не з моменту її створення Богом, а лише після вчинення гріха. Пригадаймо відомий старозавітній сюжет про гріхопадіння, коли Бог створив чоловіка, а з його ребра – жінку. Були Адам і Єва оголені і не соромились цього. Спокусившись

на вмовляння змія, перші люди з'їли заборонений плід із Дерева пізнання добра і зла й таким чином згрішили. Після чого вони побачили, що оголені та зробили собі одяг із листя. Відтак, Адам і Єва спочатку не знали сорому, а відчули його тільки після здійснення гріхопадіння. Невинність і чистота були втрачені через гріх гордині і безвір'я у Бога. Людина впала в очах Абсолюту, переступивши в раю заповідь любові до Нього.

Скуштувавши забороненого плоду, людина починає відчувати сором, відкриває свою наготу – причому мова йде не про плотську, а про моральну наготу. Вона усвідомлює, що її вчинок має наслідки не лише для неї самої, але й для Іншого (“свого”). Факт вчиненого неможливо більше приховувати. Почуття сорому виникає як реакція на очікуване знеславлення чи покарання за гріх. Як результат, приходиться усвідомлення і визнання власної провини. Людина переступила межу, порушила вимогу першопочаткового Божого задуму – єдиного можливого для неї досконалого екзистенційного блага. Йї соромно, вона починає відчувати муки совісті.

Третій період, в рамках релігійного тлумачення розвитку моралі, розпочинається з Божественного одкровення Ісуса Христа. В цей період усвідомлення феномену совісті набуває своєї зрілості. Ісус Христос у своїх проповідях закликає слухачів розбудити “голос совісті”. Він апелює від писаного закону до неписаного, надприродного – совісті. Визначальна роль у цьому процесі належить Нагріній проповіді, в якій прописані основні принципи християнської моральності: “любіть ворогів своїх”, “не судіть і не судимі будете”, “будьте милосердними” та ін.

Показовим є той факт, що при лінгвістичному аналізі тексту Біблії з'ясувалося, що слово “сором” у Старому Завіті вживається чимало разів, а слово “совість” усього один раз у книзі, яка не є канонічною і написана пізніше за інші. В цей час уявлення про совість співпадає з язичницькою мораллю, в якій докори сумління є певним результатом впливу на людину страшних, фантастичних істот, що переслідують порушників моральних норм (нагадує давньогрецьких ериній чи давньоримських фурій). В Новому Завіті обидва поняття вже є звичними. Це говорить про те, що слово “сором” виникло в час написання книг Старого Завіту, а може і раніше, а слово “совість” стало вживатися після їх створення. У період написання Нового Завіту поняття “совість” уже входить у повсякденну мову.

Можемо підсумувати, що в контексті християнського віровчення совість сакралізується, тлумачиться як божественний дар. Бог наділив людину совістю – інтуїтивною здатністю оцінювати і судити власні вчинки. Совість виступає як форма самооцінки та самоконтролю, є апіорним стримуючим началом, що забезпечує людину від переходу меж морального закону та допомагає у реалізації чистоти помислів і дій. Християнська культура пропонує повсякчас практикуватися, морально самовдосконалюватися, випробовувати себе перед судом власної совісті. Результатом щоденних християнських аскез є чиста совість – внутрішнє заспокоєння, якого можна досягти, пройшовши шлях від усвідомлення необхідності покаяння до здійснення самого акту розкаяння.